

Original Article

International Court of Justice, International Criminal Court :Integrity of International Law

Soroush Seyedian Hashemi¹, Mohammad Ja'far Ghanbari Jahromi²

Highlights

- The International Court of Justice has Super Persuasive Authority on International Criminal Court in interpretation and application of international law.
- The super persuasive authority of international law is an indication for integrity of international law.
- The empirical method is the best method for analysis of practices and approaches and complementary to doctrinal approach for assessment of theories.

ABSTRACT

Introduction

The proliferation of international judicial bodies has raised concerns about the integrity and coherence of international law. For instance, the International Criminal Court (ICC) could, through its decisions, apply principles and rules of international law in ways that diverge from the jurisprudence of the International Court of Justice (ICJ). This article asks whether the ICJ has superior persuasive authority over the ICC in the interpretation and application of the sources of international law—treaties, customary international law, and general principles of law. It hypothesizes that, given the ICJ's institutional position in treaty interpretation, the identification and determination of customary international law, and the identification of general principles, ICJ jurisprudence exerts superior persuasive authority on the ICC. Existing scholarship has addressed inter-court relations at a theoretical level and has briefly considered aspects of the courts' respective practices. However, there is no systematic study of the relationship between the ICJ and the ICC, or of the extent to which ICJ jurisprudence influences ICC practice. Accordingly, this article conducts an empirical examination of both courts' jurisprudence to identify potential ICJ influences on ICC reasoning and to assess the hypothesis.

Methods

This article employs an empirical method, combining quantitative and qualitative analyses of ICC judicial practice. Here, "empirical" refers to the systematic quantitative and qualitative examination of international judicial decisions to identify structural patterns, recurrent formulations, sequencing, and modes of legal reasoning. Twenty ICC decisions were selected for analysis. All instances relating to the interpretation and

How to Cite: Seyedian Hashemi, Soroush, Ghanbari Jahromi, Mohammad Ja'far, "International Court of Justice, International Criminal Court :Integrity of International Law", Legal Research, Vol. 29, No. 113, 2026, pp: 65-84.

DOI: <https://doi.org/10.48308/jlr.2024.231773.2500>

Received: 20/05/2023-Accepted: 29/12/2024

1. PhD Candidate, Faculty of Law, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Corresponding Author Email: s_seyedian@sbu.ac.ir

2. Associate Professor, Faculty of Law, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran

Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

application of the sources of international law were identified, compared, and coded. Coding was conducted in three modes: (1) by reference to the specific ICJ advisory opinion or contentious judgment cited by the ICC; (2) by reference to the relevant source of international law and the corresponding ICJ findings; and (3) by reference to patterns of reliance (e.g., repetition, recency, and the placement of ICJ authority within the ICC's reasoning).

Results and Discussion

The principal finding is that when the ICC has sought to interpret and apply principles and rules of international law, it has done so by reference to ICJ jurisprudence. The ICJ plays a pivotal role in authoritative treaty interpretation, and the ICC has effectively acknowledged this role by relying on ICJ case law when interpreting instruments such as the Genocide Convention and the United Nations Charter. The analysis further shows that the ICC applies a wide range of customary rules—ranging from immunities to customary rules reflected in instruments such as the 1899 and 1907 Hague instruments—as well as interpretive rules (Articles 31 and 32 of the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties) and general principles of law derived from domestic legal systems and international law, through explicit reference to ICJ jurisprudence. Although the ICC retains full discretion in evaluating evidence and facts, where the ICJ and the ICC address facts arising from the same situation, the ICC refers to the ICJ's factual findings and, in some instances, even to the dispositif of ICJ judgments. This practice suggests that the ICC treats these elements of ICJ decisions as highly persuasive. Moreover, where the ICC applies principles and rules of international law, it does so in a manner consistent with ICJ jurisprudence and engages relevant ICJ decisions and opinions. For example, when applying the principle of good faith reflected in Article 26 of the 1969 Vienna Convention on the Law of Treaties, the ICC relies on ICJ jurisprudence. While the ICC sometimes cites scholarly writings (doctrine) to support the proposition that treaty-interpretation rules form part of customary international law, these doctrinal references do not undermine the ICJ's superior persuasive authority, insofar as such scholarship itself relies heavily on ICJ case law. In this sense, doctrinal citations in ICC practice often function as a vehicle for elaborating and systematizing ICJ judicial reasoning. Finally, the ICC's reliance on ICJ jurisprudence appears purposive, which further supports the claim of superior persuasive authority. "Purposive" reliance refers to patterns that mirror the ICJ's own approach to precedent: (1) repeated citation of earlier decisions to emphasize the court's contribution to a rule's development; and (2) citation of the most recent relevant decision to demonstrate the continuing validity of an established rule. The ICC's citation patterns—particularly regarding immunities and the right of self-determination—suggest that the ICC recognizes the ICJ's distinctive role in the development of international law.

Conclusion

This article demonstrates that, contrary to the view that invoking a court's theoretical authority is unhelpful, ICJ jurisprudence functions as a superior persuasive authority for the ICC in the determination, interpretation, and application of international law. The ICJ may possess similar persuasive authority for other international judicial bodies, but establishing that broader claim would require separate empirical research of a comparable kind. The article does not argue that empirical methods are inherently superior in international legal research. Rather, given the limited number of studies employing such methods, it contends that empirical analysis is particularly well suited to identifying patterns of practice and institutional behavior and can complement theoretical approaches in developing and substantiating legal arguments.

Keywords: The Integrity of International Law, International Court of Justice, International Criminal Court, Superior Persuasive Authority, Empirical Method.

دیوان بین‌المللی دادگستری، دیوان بین‌المللی کیفری: یکپارچگی حقوق بین‌الملل

سروش سیدیان هاشمی^۱، محمدجعفر قنبری جهرمی^۲

نکات برجسته

- دیوان بین‌المللی دادگستری دارای مرجعیت متقاعدکننده برتر در تفسیر و اعمال حقوق بین‌الملل بر دیوان بین‌المللی کیفری است.
- مرجعیت متقاعدکننده برتر دیوان بین‌المللی دادگستری بر دیوان بین‌المللی کیفری یکی از مصادیق بارز وجود یکپارچگی در حقوق بین‌الملل است.
- روش تجربی بهترین روش برای تحلیل رویه‌ها و رفتارها و مکمل روش‌های نظری در تحلیل و اثبات نظریه‌ها است.

چکیده

باتوجه به استقلال دیوان بین‌المللی کیفری و نبود رابطه خاص با دیوان بین‌المللی دادگستری، به‌نظر نمی‌رسد که این دیوان بخواهد به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری ارجاع دهد. اما در برخی تصمیم‌های این دیوان ارجاع به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری دیده می‌شود. باتوجه به اینکه دیوان بین‌المللی کیفری الزامی به پیروی از رویه دیوان بین‌المللی دادگستری ندارد، آیا می‌توان گفت این ارجاعات به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری، نشانه مرجعیت متقاعدکننده برتر آن است؟ بررسی تجربی ارجاعات دیوان بین‌المللی کیفری به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری نشان می‌دهد که این دیوان مرجعیت متقاعدکننده برتر دیوان بین‌المللی دادگستری را پذیرفته است؛ چراکه ماده ۲۱ اساسنامه رم اجازه چنین چیزی را می‌دهد و بدون اینکه الزامی به ارجاع به این دیوان داشته باشد، به بخش‌های مختلف رویه آن از جمله حقایق و حتی بخش اجرایی ارجاع داده است. این مسئله خود دلیل محکمی بر وجود یکپارچگی در حقوق بین‌الملل است.

کلید واژگان: یکپارچگی حقوق بین‌الملل، دیوان بین‌المللی دادگستری، دیوان بین‌المللی کیفری، مرجعیت متقاعدکننده، روش تجربی.

استناد به این مقاله: سیدیان هاشمی، سروش، قنبری جهرمی، محمدجعفر، «دیوان بین‌المللی دادگستری، دیوان بین‌المللی کیفری: یکپارچگی حقوق بین‌الملل»، فصلنامه تحقیقات حقوقی، دوره ۲۹، شماره ۱۱۳، فروردین ۱۴۰۵، صص: ۶۵-۸۴.

DOI: <https://doi.org/10.48308/jlr.2024.231773.2500>

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۲/۳۰ - تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۱۰/۰۹

۱. دانشجوی دکتری، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

ایمیل نویسنده مسئول: s_seyedian@sbu.ac.ir

۲. دانشیار، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران

Copyright: © 2025 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

مقدمه

تعدد مراجع قضایی بین‌المللی یکی از مواردی است که موجب نگرانی درباره حفظ یکپارچگی حقوق بین‌الملل است؛ زیرا این احتمال وجود دارد که این مراجع با صدور آرای متفاوت با یکدیگر سبب تعارض‌هایی در انسجام نظام حقوق بین‌الملل شوند. پرسشی که در اینجا مطرح می‌شود این است که آیا این امکان وجود دارد که دیوان بین‌المللی کیفری با تصمیمات که اتخاذ می‌کند، سبب ایجاد تعارض در حقوق بین‌الملل گردد؟ فرضیه اولیه این است که دیوان بین‌المللی دادگستری در خصوص شناسایی و اعمال حقوق بین‌الملل دارای مرجعیت متقاعدکننده برتر^۱ است و دیوان بین‌المللی کیفری برای شناسایی و اعمال حقوق بین‌الملل از رویه دیوان بین‌المللی دادگستری کمک می‌گیرد. منظور از مرجعیت متقاعدکننده برتر، رویه مراجع قضایی بین‌المللی است که به دلیل منشأ متقاعدکننده، استدلال‌ات محکم یا اصول حقوقی مسلم از وزن خاصی برخوردارند. قبل از پرداختن به این مسئله، در ابتدا باید به این مسئله پرداخته شود که منظور از مرجعیت متقاعدکننده چیست؟ مفهوم مرجعیت متقاعدکننده در حقوق بین‌الملل مربوط به منابع، رویه‌ها و نظراتی است که اگرچه از لحاظ حقوقی الزام‌آور نیستند، اما تأثیر عمده‌ای در شکل‌گیری هنجارها، تصمیمات قضایی یا رویه‌های دیگر دارند. این مفهوم به‌خصوص در حقوق بین‌الملل که ماهیت غیرتمرکزگرا دارد از اهمیت فراوانی برخوردار می‌شود. هارت از جمله افرادی است که تفاوت میان مرجعیت متقاعدکننده و الزام‌آور را بررسی و به نقش مرجعیت متقاعدکننده در پر کردن خلأهای حقوق بین‌الملل اشاره کرده‌اند. مرجعیت الزام‌آور ناشی از حقوق بین‌الملل عرفی، معاهده و اصول کلی مندرج در ماده ۳۸ اساسنامه است؛ درحالی‌که مرجعیت متقاعدکننده ناشی از منابعی است که منابع تبعی محسوب می‌شوند و الزام‌آور نیستند. قاعده شناسایی که هارت به آن اشاره می‌کند برای فهم این مسئله که چگونه مرجعیت متقاعدکننده در حقوق بین‌الملل اهمیت دارد کمک می‌کند. مرجعیت متقاعدکننده برای یک مرجع قضایی بین‌المللی فقط مختص یک مرجع خاص نیست و در یک موضوع خاص ممکن است چند مرجع وجود داشته باشند که برای یکی دیگر از مرجعیت متقاعدکننده برخوردار باشند، اما یکی از آنهاست که به نحو محسوسی بر دیگران برتری دارد.^۲

در این مقاله، به‌منظور بررسی دقیق این فرضیه از روش تجربی^۳ استفاده می‌شود. منظور از روش تجربی بررسی کمی^۴ و کیفی^۵ رویه مراجع قضایی بین‌المللی به‌منظور شناخت دقیق ساختار، چگونگی تکرار و توالی عبارات و احتجاج‌های حقوقی به‌کاررفته در آنها به‌منظور برای تحلیل رویه‌ها و رفتارها و مکمل روش‌های نظری در تحلیل و اثبات نظریه‌هاست. در کنار آثاری که درباره روابط میان مراجع قضایی بین‌المللی بیشتر به بحث نظری در این مورد پرداخته یا به شکل اجمالی رویه‌های دو دیوان بررسی شده است،^۶ رویه‌های قضایی دیوان بین‌المللی دادگستری و دیوان بین‌المللی کیفری

^۱. Super Persuasive Authority

^۲. Flanders, Chad. "Toward a Theory of Persuasive Authority", *Oklahoma Law Review*, Volume 62, Issue 1, 2009, P 74.

^۳. Empirical Method

^۴. Quantitative

^۵. Qualitative

^۶. See for Example: Webb, Philippa. *International Judicial Integration and Fragmentation*, Oxford University Press, 2013.

به طور جداگانه به صورت تجربی مورد بررسی قرار گرفته‌اند،^۱ اما هیچ‌گاه درباره روابط میان اینها و تأثیری که رویه دیوان بین‌المللی دادگستری می‌تواند بر رویه دیوان بین‌المللی کیفری داشته باشد تاکنون پژوهشی صورت نگرفته است. هدف از این مقاله، بررسی تجربی رویه‌های این دو مرجع قضایی و تأثیرات احتمالی رویه دیوان بین‌المللی دادگستری بر دیوان بین‌المللی کیفری و بررسی درستی یا نادرستی این فرضیه است که دیوان بین‌المللی دادگستری دارای مرجعیت متقاعدکننده برای دیوان بین‌المللی کیفری است. این مقاله به دو بخش تقسیم می‌شود: بخش اول درباره مسئله یکپارچگی، چندپارچگی و رابطه دو دیوان بین‌المللی دادگستری و دیوان بین‌المللی کیفری است و بخش دوم به صورت تجربی رویه دیوان بین‌المللی کیفری و چگونگی اعمال اصول و قواعد حقوق بین‌الملل بحث و بررسی شده است.

۱. ارجاع به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری و مسئله یکپارچگی در حقوق بین‌الملل؛ تبیین

مسئله

به طور کلی، پذیرفته شده است که نظام حقوقی بین‌المللی نظامی یکپارچه است. در نظام حقوقی بین‌المللی یکپارچگی سیاست مطلوبی است؛ چرا که باعث می‌شود تا دولت‌ها، سازمان‌های بین‌المللی و حتی افراد بتوانند به گونه‌ای مطلوب با یکدیگر در فضای بین‌المللی تعامل کنند که این یکپارچگی به منظور افزایش کارایی نهادی و نیز مشروعیت کلی دعوی امری مطلوب است.^۲ قاضی گرین‌وود در اعلامیه خود در رأی دیوان بین‌المللی دادگستری در خصوص پرداخت غرامت از سوی جمهوری دموکراتیک کنگو به جمهوری گینه در قضیه احمد سادیو دیالو می‌گوید:

«حقوق بین‌الملل نظامی یگانه و متحد است و هر مرجع قضایی بین‌المللی می‌تواند و می‌بایست بر رویه

قضایی دادگاه‌های دیگر تکیه کند حتی اگر لزوماً به همان نتیجه‌ای که آنها گرفته‌اند، نرسد».^۳

حقوق بین‌الملل نظامی است که برخلاف نظام داخلی دارای سلسله‌مراتب میان دادگاه‌ها نیست. حقوق بین‌الملل باید امنیت را به وجود آورد و بر روابط میان دولت‌ها حاکم کند. برای این کار لازم است یک رویه قضایی یکنواخت به وسیله مرجعی که دولت‌ها آن را قبول دارند، به وجود آید. زمانی ادوارد هامبرو گفته بود: «از آن زمان که پیش‌نویس دیوان دائمی داوری را تهیه و تصویب کردند یا دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی و دیوان بین‌المللی دادگستری را بنیاد گذاشتند، مشغله فکری دولت‌ها آن بوده است که با این دادگاه‌ها رویه قضایی پایدار و منسجمی به وجود آورند. به تعبیری دیگر قصد و غرض اصلی دولت‌ها از تأسیس این جامعه دائمی آن بود که به مجموعه تصمیماتی دست یابند که میان آنها وحدت قاعده به وجود آمده باشد. به اعتقاد دولت‌ها با تأسیس این دادگاه‌ها و تداوم آنها به تدریج رویه‌ای یک‌دست به وجود می‌آید که می‌توانست در توسعه حقوق بین‌الملل سهمی اساسی داشته باشد».^۴ دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی در رأی خود در مورد قضیه امتیازات ماوروماتیس می‌گوید: «دیوان هیچ دلیلی نمی‌بیند تا از تفسیری که ناشی از آرای گذشته

¹. Alschner, Wolfgang and Damien Charlotin. "The growing complexity of the international court of justice's self-citation network", *European Journal of International Law*, Volume 29, Issue 1, 2018, PP 83-112; Manley, Stewart. "Referencing Patterns at the International Criminal Court", *European Journal of International Law*, Volume 27, Issue 1, 2016, PP 191-214.

². Webb, Op. Cit., P 4.

³. Case Concerning Ahmadou Sadio Diallo (Guinea v Democratic Republic of the Congo) (Compensation phase), Declaration of Judge Greenwood, ICJ Reports, 2012, Para 8.

⁴. Hambro, Edward. *La Jurisprudence de cour internationale*, Leiden: A. W. Sijthoff, 1952, P 27.

است و استدلال آن هنوز هم معقول است، عدول کند.^۱ بررسی تجربی رویه دیوان بین‌المللی دادگستری و قبل از آن دیوان دائمی دادگستری بین‌المللی نشان می‌دهد این دو همواره با ارجاع به تصمیمات قبلی خود برای ایجاد رویه‌ای ثابت تلاش کرده‌اند و به‌ندرت از رویه خود عدول نموده‌اند. این تداوم قضایی موجب جلوگیری از تشتت آرای در دیوان بین‌المللی دادگستری می‌شود و به همین منظور دیوان بین‌المللی دادگستری تلاش می‌کند تا حد ممکن یکپارچگی حقوق بین‌الملل را از طریق تصمیمات خود حفظ کند.^۲ این رکن با ارجاع به رویه خود در حوزه‌های مختلف حقوق بین‌الملل به مراجع قضایی تخصصی یادآور می‌شود که آنها باید از رویه این دیوان پیروی کنند.^۳

با این حال، نگرانی در مورد چندپارچگی با توجه به تعدد مراجع قضایی بین‌المللی وجود دارد؛ زیرا هیچ سلسله‌مراتبی میان دیوان بین‌المللی دادگستری و دیگر مراجع قضایی وجود ندارد.^۴ از جمله مصادیق احتمالی این نگرانی، احتمال تعارض میان دیوان بین‌المللی دادگستری و دیوان بین‌المللی کیفری است.

با توجه به کارکرد مجزای این دو مرجع قضایی به نظر نمی‌رسد که دیوان بین‌المللی دادگستری قادر به تأثیرگذاری بر دیوان بین‌المللی کیفری باشد. اما در صورتی که مسئله مرتبط با حقوق بین‌الملل به وجود بیاید، دیوان بین‌المللی کیفری مطابق اساسنامه‌اش، معاهدات قابل اعمال، اصول و قواعد حقوق بین‌الملل و اصول کلی را اعمال خواهد کرد که اعمال آن مستلزم رجوع به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری است.^۵ در خصوص جرم نسل‌زدایی، کنوانسیون پیشگیری و مجازات جرم نسل‌زدایی به وسیله دو دیوان تفسیر و اعمال می‌گردد که همین مسئله می‌تواند موجبات تأثیرپذیری دیوان بین‌المللی کیفری از دیوان بین‌المللی دادگستری به عنوان مرجع رسیدگی به اختلافات میان دولت‌های عضو در خصوص تفسیر و اعمال این کنوانسیون را فراهم کند. در خصوص تجاوز در صورتی که دیوان بین‌المللی دادگستری در برخی قضایا به مسئله توسل به زور به چهارچوب حقوقی تجاوز پرداخته و دیوان بین‌المللی کیفری که قرار است به جرم تجاوز رسیدگی کند، به دلیل اینکه عمل تجاوزکارانه زیربنای احراز جرم تجاوز است نمی‌تواند به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری در خصوص جنبه‌های حقوقی تجاوز یا احراز احتمالی ارتکاب عمل تجاوز به وسیله یک دولت بی‌تفاوت باشد.

دیوان بین‌المللی کیفری مطابق شق ب از بند ۲ ماده ۲۱ اساسنامه رم، می‌تواند حقوق بین‌الملل را اعمال کند. دیوان بین‌المللی کیفری بر اساس شق مذکور که برگرفته از ماده ۳۸ اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری است، می‌تواند معاهدات قابل اعمال، اصول و قواعد حقوق بین‌الملل و اصول کلی را اعمال کند، و ممکن است در تصمیم‌های خود به‌گونه‌ای آنها را اعمال کند که سبب تعارض با رویه دیوان بین‌المللی دادگستری گردد. برای مثال، دولت مطابق حقوق بین‌الملل عرفی دارای مصونیت کیفری است و به تبع آن مقامات دولتی اعم از مقامات سه‌گانه (رئیس کشور، رئیس دولت

۱. Case of the Readaptation of the Mavrommatis Jerusalem Concessions (Jurisdiction), PCIJ Series A.-No. 77, 1927, P 18.

۲. رضانی قوام‌آبادی، محمدحسین، «اعتبار "قاعده سابقه" در دیوان بین‌المللی دادگستری»، فصلنامه مطالعات حقوقی، دوره ۳، شماره ۲، ۱۳۹۰، ص ۸۲.

۳. Alschner and Charlotin, Op. Cit., P 99.

۴. برای مطالعه در خصوص تأثیر فراوانی مراجع قضایی بین‌المللی، رک به: میرعباسی، سید باقر، «تنوع و فراوانی محاکم بین‌المللی و تأثیر آن بر حقوق بین‌الملل عمومی: تهدید یا فرصت؟»، در: **مجموعه مقالات همایش نقش دیوان بین‌المللی دادگستری در تداوم و توسعه حقوق بین‌الملل**، ویراسته سید قاسم زمانی، تهران: انجمن ایرانی مطالعات سازمان ملل متحد، ۱۳۸۶، صص ۲۲۰-۱۹۳.

۵. Rossene, Shabtai. *Essays on International Law and Practice*, Leiden; Boston: Marinus Nijhoff Publishers, 2007, P 355.

و وزیر امور خارجه) دارای مصونیت شخصی^۱ و دیگر مقامات صرفاً دارای مصونیت شغلی^۲ هستند، و رویه دیوان بین‌المللی دادگستری هم مبین همین مسئله است. این مصونیت، در عین حال، مورد قبول مراجع قضایی بین‌المللی کیفری و در رأس آنها دیوان بین‌المللی کیفری نیست؛ زیرا هدف تشکیل آنها مقابله با بی‌کیفرمانی مرتکبان جرائم بین‌المللی است و در اساسنامه رم به صراحت آمده است که مصونیت نمی‌تواند عذری برای عدم محاکمه مرتکبان در دیوان بین‌المللی کیفری باشد. در بخش دوم به این مسئله پرداخته می‌شود که آیا در عمل ممکن است دیوان بین‌المللی کیفری در تصمیم‌های خود به گونه‌ای اصول و قواعد حقوق بین‌الملل را شناسایی کند که مغایر با رویه دیوان بین‌المللی دادگستری باشد یا نه؟

۲. بررسی تجربی چگونگی اعمال حقوق بین‌الملل به وسیله دیوان بین‌المللی کیفری

همان‌طور که پیش‌ازین گفته شد، فرضیه این است که دیوان بین‌المللی کیفری به دلیل حفظ یکپارچگی حقوق بین‌الملل و مرجعیت دیوان بین‌المللی دادگستری در حفظ این یکپارچگی، نمی‌بایست برخلاف رویه دیوان بین‌المللی دادگستری به اعمال حقوق بین‌الملل بپردازد. حال پرسش این است که دیوان بین‌المللی کیفری در عمل منابع حقوق بین‌الملل را مطابق رویه دیوان بین‌المللی دادگستری اعمال کرده است یا نه؟ این فرضیه به صورت تجربی با بررسی رویه دیوان بین‌المللی کیفری از زمان شروع به کار آن تاکنون انجام شده است.

۲.۱. روش انجام پژوهش

دیوان بین‌المللی کیفری در بیست تصمیم خود مبادرت به اعمال منابع حقوق بین‌الملل نموده است. به منظور سهولت در انجام این پژوهش، از نرم‌افزار مکس کیو دی ای^۳ استفاده شده است. در ارزیابی، ابتدا متن تصمیم‌ها مطالعه و آن قسمت‌هایی از متن (از یک خط تا یک بند که از این به بعد هرکدام یک واحد نامیده می‌شود) تصمیم‌های دیوان بین‌المللی کیفری که در آن به منابع حقوق بین‌الملل اشاره می‌کند مشخص شده است. به جز چند مورد که دیوان بین‌المللی کیفری در ارجاع‌ها به آموزه‌های علمای حقوق اشاره کرده، در اکثریت قریب به اتفاق موارد، هر بار که این منابع را اعمال کرده آن را با ارجاع به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری انجام داده است. کلیه موارد مشخص شده در تصمیم‌ها که از آنکه مربوط به اعمال منابع حقوق بین‌الملل است، با یکدیگر مقایسه شده و کدگذاری شده‌اند. منظور از کدگذاری اختصاص یک عنوان به هر واحد داده است. این کدگذاری، به سه حالت کلی انجام شده است: در حالت اول، کدگذاری برحسب آن نظر مشورتی یا رأی توافقی دیوان بین‌المللی دادگستری که دیوان بین‌المللی کیفری به آن ارجاع داده، انجام شده است و در حالت دوم، کدگذاری برحسب منابع حقوق

1. Personal Immunity

2. Functional Immunity

۳. نرم‌افزار مکس کیو دی ای (MAXQDA) یکی از مشهورترین نرم‌افزارهای تحلیل کمی و کیفی داده‌ها است. این نرم‌افزار در ابتدا برای پژوهشگران رشته علوم اجتماعی طراحی شد، اما به تدریج قابلیت‌هایی مانند قابلیت دسته‌بندی مطالب ذکر شده در متون مختلف به آن افزوده شده به گونه‌ای که پژوهشگران رشته‌های مختلف علوم انسانی از جمله حقوق این امکان را دارند تا به بهترین نحو بتوانند متون حقوقی از جمله اسناد بین‌المللی و آرای دادگاه‌های داخلی و خارجی را تحلیل و بررسی کنند. این نرم‌افزار به طور رسمی مورد تأیید دانشگاه‌های معتبر از جمله آکسفورد قرار گرفته است. جداولی که در ادامه مقاله مشاهده می‌شود با استفاده از کدگذاری‌های انجام شده در این نرم‌افزار تحلیل و آماده شده است. برای کسب اطلاعات بیشتر درباره این نرم‌افزار ر.ک به:

What does MAXQDA do? - MAXQDA, (13/05/2023) available at: <https://www.maxqda.com/why-maxqda>

بین‌الملل و اینکه هر داده اشاره به کدام منبع حقوق بین‌الملل (یعنی معاهده، عرف، اصول کلی حقوقی) است، انجام شده است. اما برخی از داده‌ها هستند که داخل در کدهای مربوط به منابع حقوق بین‌الملل نیستند. به عبارت دیگر، دیوان بین‌المللی کیفری به آن قسمت‌هایی از آرای ترفعی و نظرهای مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری ارجاع داده است که اشاره خاصی به هیچ یک از منابع حقوق بین‌الملل ندارند. کد اختصاص یافته به این داده‌ها «یافته‌های دیوان بین‌المللی دادگستری» نام دارد.

۲.۲. معاهده قابل اعمال، عرف و اصول کلی حقوقی

جدول ۱ نشان می‌دهد که دیوان بین‌المللی کیفری به دفعات تمام موارد مندرج در شق ب از بند ۲ ماده ۲۱ را اعمال کرده است. کنوانسیون ۱۹۴۸ پیشگیری و سرکوب جنایت نسل‌کشی و منشور ملل متحد معاهدات بین‌المللی هستند که به وسیله دیوان بین‌المللی کیفری اعمال شده‌اند، و این اعمال همواره با رجوع به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری انجام شده است.

دیوان بین‌المللی کیفری برای رجوع به قواعد حقوق بین‌الملل عرفی هم همواره به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری رجوع کرده است، از قواعد عرفی حاکم بر مصونیت گرفته تا مقررات موجود در کنوانسیون‌های ۱۸۹۹ و ۱۹۰۷ لاهه و حتی وقتی خواسته تا به قواعد حقوق بین‌الملل عرفی حاکم بر تفسیر که در ماده ۳۱ و ۳۲ کنوانسیون ۱۹۶۹ وین درباره حقوق معاهدات^۱ تجلی یافته را اعمال کند. دیوان بین‌المللی کیفری به دو صورت قواعد حقوق بین‌الملل عرفی حاکم بر تفسیر را اعمال کرده است. در اکثر موارد، شعب دیوان بین‌المللی کیفری بدون اشاره به عرفی بودن یا نبودن این قواعد صرفاً به مواد ۳۱ و ۳۲ کنوانسیون وین درباره حقوق معاهدات ارجاع داده‌اند^۲ و برخی دیگر با ارجاع به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری به عرفی بودن این دو ماده نیز اشاره کرده‌اند.^۳

جدول ۱. تعداد دفعات اعمال حقوق بین‌الملل شق ب بند ۲ ماده ۲۱

تعداد ارجاعات	کدهای مربوط به منابع حقوق بین‌الملل
۲۱	معاهدات قابل اعمال
۲۲	حقوق بین‌الملل عرفی
۳۳	اصول کلی حقوق بین‌الملل
۷۶	جمع

۲.۳. ارجاع به حقایق و یافته‌های دیوان بین‌المللی دادگستری

جدول ۲ شامل مواردی از ارجاع‌های دیوان بین‌المللی کیفری به دیوان بین‌المللی دادگستری است که به منظور اعمال منابع حقوق بین‌الملل نیست، بلکه ارجاع به آن قسمت از آرای ترفعی و نظرات مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری است که شامل حقایق یا یافته‌های این دیوان است. منظور از حقایق در این جدول وقایعی‌اند که دیوان بین‌المللی دادگستری در آرای ترفعی یا نظرات مشورتی برای رسیدگی به اختلاف میان طرفین بررسی و حکم به صحت آن داده و

۱. "Vienna Convention on the Law of Treaty (VCLT)", 1155 UNTS, 1969.

۲. Judgment on the Prosecutor's Application for Extraordinary Review of Pre-Trial Chamber I's 31 March 2006 Decision Denying Leave to Appeal, ICC-01/04, 2006, Para 39.

۳. The Case of The Prosecutor v. Jean-Pierre Bemba Gombo, Judgment Pursuant to Article 74 of The Statute, ICC-01/05-01/08, 2016, Para 76.

دیوان بین‌المللی کیفری از آن به‌عنوان حقایق یاد کرده است. منظور از سایر یافته‌ها سایر استدلال‌ها ذکر شده در رویه دیوان بین‌المللی دادگستری‌اند که دیوان بین‌المللی کیفری از آن به‌عنوان نتیجه‌گیری دیوان یا یافته دیوان از آن یاد می‌کند. منظور از یافته‌های این دیوان، اعمال قواعد حقوق بین‌الملل بر وقایعی است که دیوان به صحت آنها پیش‌ازاین گواهی داده است. دیوان بین‌المللی کیفری به‌جز یک مورد که به بخش اجرایی^۱ رأی دیوان بین‌المللی دادگستری در قضیه فعالیت‌های نظامی اوگاندا در جمهوری دموکراتیک کنگو ارجاع داده است، در بقیه موارد به آن یافته‌هایی ارجاع داده که در بخش‌های مختلف آرای توافقی و نظرهای مشورتی ذکر شده‌اند.

جدول ۲. ارجاع‌های دیوان بین‌المللی کیفری به دیوان بین‌المللی دادگستری درباره حقایق و بخش اجرایی آرای این دیوان

تعداد ارجاعات	کدهای مربوط به یافته‌های دیوان بین‌المللی دادگستری
۱	بخش اجرایی آرای دیوان بین‌المللی دادگستری
۹	حقایق
۱۵	دیگر یافته‌های دیوان بین‌المللی دادگستری
۲۵	جمع

۲.۴. طبقه‌بندی ارجاع‌ها به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری بر اساس ارجاع به نظرهای مشورتی و آرای توافقی

همان‌طور که در جدول ۳ دیده می‌شود، دیوان بین‌المللی کیفری به گستره‌ای از آرای دیوان بین‌المللی دادگستری شامل آرای توافقی و نظرهای مشورتی ارجاع داده است. دیوان بین‌المللی کیفری بدون توجه به اینکه کدامیک از آرای توافقی و نظرهای مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری تا چه حد به مسائل کیفری بین‌المللی ارتباط دارند، به آنها ارجاع داده است. طبیعی است که دیوان بین‌المللی کیفری به‌دلیل اینکه خواسته تا در تصمیم خود در مورد صدور قرار بازداشت عمرالبشیر، کنوانسیون نسل‌کشی را اعمال کند، بارها به رأی دیوان بین‌المللی دادگستری در قضیه اعمال کنوانسیون نسل‌کشی (اختلاف بوسنی و هرزگوین - صربستان و مونته‌نگرو) ارجاع داده، ۲۵ بار به این رأی ارجاع داده است. نکته قابل توجه این است که شعب دیوان بین‌المللی کیفری در تصمیم‌هایی که درباره وضعیت کنگو گرفته‌اند، به‌دفعات به رأی دیوان بین‌المللی دادگستری در قضیه فعالیت‌های نظامی اوگاندا در سرزمین جمهوری دموکراتیک کنگو ارجاع داده‌اند. این مسئله درباره نظر مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری درباره دیوار حائل فلسطین هم صادق است. شعبه اول مقدماتی دیوان بین‌المللی کیفری در تصمیم سال ۲۰۲۱ خود در خصوص صلاحیت سرزمینی دیوان در فلسطین هم بارها به این نظر مشورتی ارجاع داده است.

تعداد زیاد ارجاع دیوان بین‌المللی کیفری به برخی آرای توافقی یا نظرات مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری را باید در این جست‌وجو کرد که دیوان بین‌المللی کیفری در رسیدگی به وضعیت موجود در یک سرزمین مانند جمهوری دموکراتیک کنگو به آن رأی دیوان بین‌المللی دادگستری که در مورد اختلاف دولت حاکم بر آن سرزمین با دولت‌های دیگر است، یا نظر مشورتی که در خصوص آن سرزمین خاص است توجه نشان می‌دهد؛ مانند ارجاعات مکرر به رأی فعالیت‌های نظامی اوگاندا در کنگو یا در خصوص وضعیت فلسطین به نظر مشورتی ۲۰۰۴ که در خصوص سرزمین‌های اشغالی فلسطین است ارجاع می‌دهد.

^۱. Dispositif

جدول ۳. فهرست تصمیم‌های دیوان بین‌المللی دادگستری که دیوان بین‌المللی کیفری به آنها ارجاع داده است.

تعداد ارجاع	آرای توافقی و نظرهای مشورتی
۱	نظریه مشورتی الحاق یک دولت به سازمان ملل متحد
۱	قضیه دریای اژه
۱	نظریه مشورتی در خصوص بررسی رأی شماره ۱۵۸
۳	قضیه رأی دآوری ۱۸۸۹
۱۰	قضیه فعالیت‌های نظامی اوگاندا در سرزمین جمهوری دموکراتیک کنگو
۹	قضیه قرار بازداشت
۱	قضیه اونا و دیگر اتباع مکزیک
۱	قضیه بارسلونا تراکشن
۱	نظریه مشورتی برخی هزینه‌های سازمان ملل متحد
۸	نظریه مشورتی نامیبیا
۲	قضیه کانال کورفو
۱	نظرمشورتی مربوط به سلاح‌های هسته‌ای (پرسش سازمان جهانی بهداشت)
۱	قضیه کارکنان دیپلماتیک و کنسولی در تهران
۱	قضیه حقوق کشتیرانی و موارد مرتبط با آن
۲	قضیه تیمور شرقی (پرتغال علیه استرالیا)
۱	نظر مشورتی در خصوص تأثیر احکام غرامت صادره دیوان اداری سازمان ملل متحد
۲	قضیه پروژه گابچیکوو ناگیماروش
۲۵	اعمال کنوانسیون نسل‌کشی (بوسنی‌هرزگوین علیه صربستان)
۱	قضیه جزیره گرینلند
۲	نظر مشورتی مصونیت گزارشگر ویژه
۱	قضیه مصونیت‌های صلاحیتی (آلمان علیه ایتالیا)
۲	نظر مشورتی اعلامیه یک‌جانبه استقلال کوزوو
۲	قضیه لاگران
۱	مرز دریایی و زمینی نیجریه و کامرون
۱	قضیه لاکربی
۲	قضیه مسائل مربوط به تحدید حدود و مسائل سرزمینی (بحرین علیه قطر) (ایرادات اولیه)
۲	قضیه فعالیت‌های نظامی در سرزمین نیکاراگوئه علیه دولت نیکاراگوئه (ایرادات اولیه)
۱	قضیه مسکوکات طلا
۲	قضیه نوته‌بوم
۱	قضیه سلاح‌های هسته‌ای (استرالیا علیه فرانسه)
۴	قضیه سلاح‌های هسته‌ای (نیوزیلند علیه فرانسه)
۱	نظر مشورتی آسیب‌های وارده در زمان خدمت برای سازمان ملل متحد
۱	نظر مشورتی مجمع‌الجزایر چاگوس
۱	قضیه حاکمیت بر برخی جزایر (اندونزی علیه مالزی)
۱	قضیه اختلاف مرزی دریایی، زمینی و جزایر
۶	قضیه اختلاف سرزمینی (لیبی علیه چاد)
۲	نظر مشورتی تهدید یا استفاده از سلاح‌های هسته‌ای (پرسش مجمع عمومی)
۱۳	نظر مشورتی دیوار حائل
۱	نظریه مشورتی صحرای جنوب غربی
۱۳۲	جمع

۳. اثبات مرجعیت متقاعدکننده بر تر دیوان بین‌المللی دادگستری

بررسی کیفری ارجاعات دیوان بین‌المللی کیفری به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری به خوبی نشان می‌دهد که دیوان بین‌المللی کیفری مرجعیت متقاعدکننده بر تر دیوان بین‌المللی دادگستری را در اعمال حقوق بین‌الملل پذیرفته است؛ زیرا همان‌طور که خواهیم دید، تقریباً در تمام موارد، منابع حقوق بین‌الملل را با ارجاع به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری اعمال کرده، به توسعه آنها توجه داشته، و حتی به بخش اجرایی رأی دیوان بین‌المللی دادگستری نیز ارجاع داده است. اما قبل از آن باید این مسئله را روشن کرد که اساساً چگونه این امکان وجود دارد که دیوان بین‌المللی کیفری بتواند به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری رجوع کند؟ پاسخ این پرسش در بند ۲ ماده ۲۱ اساسنامه رم نهفته است.

مطابق بند ۲ ماده ۲۱ اساسنامه رم، دیوان بین‌المللی کیفری می‌تواند با ارجاع به تصمیم‌های قبلی اصول و قواعد حقوقی را اعمال کند. با توجه به بندهای قبلی این ماده، مشخص است که این اختیار شامل اصول و قواعد حقوق بین‌الملل نیز می‌شود. به این ترتیب، راه برای رجوع به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری نیز هموار است.

۳.۱. اعمال معاهده، عرف و اصول کلی حقوقی با ارجاع به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری

بررسی کیفی نتایج به دست آمده از ارجاع‌های دیوان بین‌المللی کیفری به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری به این معناست که این ارجاع‌ها در کنار یکدیگر قرار داده شده است تا روابط میان آنها بررسی شود. این بررسی‌ها نشان می‌دهد که مرجعیت متقاعدکننده بر تر دیوان بین‌المللی دادگستری به وسیله دیوان بین‌المللی کیفری پذیرفته شده است.

۳.۱.۱. اعمال معاهده

دیوان بین‌المللی کیفری برای اجرای معاهده‌ای، باید آن را تفسیر کند؛ زیرا مفهوم متن و حدود آن باید روشن شود، به عبارت دیگر، هر قاعده پیش از آنکه به اجرا درآید باید تفسیر گردد. این دولت‌ها هستند که معاهده را منعقد می‌کنند و صالح به تفسیر آنها هستند. تفسیر اصیل تفسیری است که طرفین معاهده ارائه می‌دهند و تفسیر قاضی تفسیر غیراصیل محسوب می‌شود، اما تفسیر قاضی وسیله تشخیص تفسیر اصیل است. دیوان بین‌المللی دادگستری بر این نظر است که صلاحیت تفسیر معاهدات بین‌المللی از جمله منشور ملل متحد را دارد^۱ که این به دلیل نیروی اقناعی استدلال‌های این دیوان است که سبب شده تا رویه‌اش وسیله‌ای برای شناسایی تفسیر اصیل معاهدات بین‌المللی باشد.^۲ اما دولت‌ها برای دیوان بین‌المللی کیفری چنین جایگاهی قائل نیستند؛ از این رو است که دیوان بین‌المللی کیفری همواره این معاهده‌ها را با کمک رجوع به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری اعمال کرده است. اساساً این دولت‌های عضو یک معاهده‌اند که صلاحیت تفسیر اصیل از یک معاهده را دارند، اما این دیوان بین‌المللی دادگستری به عنوان مرجع رسیدگی به اختلاف‌های میان دولت‌هاست که می‌تواند از جانب آنها تفسیر اصیل را انجام دهد که همین سبب می‌شود تا تفسیر ارائه شده به وسیله دیوان بین‌المللی دادگستری از مرجعیت برخوردار باشد. دیوان بین‌المللی دادگستری در رأی ماهوی خود در قضیه اعمال کنوانسیون نسل‌زدایی مبادرت به تفسیر این کنوانسیون نموده و دیوان بین‌المللی کیفری (همان‌طور که در جدول ۳ مشخص است) ۲۵ بار به آن ارجاع داده است. برای مثال، دیوان بین‌المللی کیفری در خصوص عنصر معنوی مندرج در

^۱. Admission of a State to the United Nations (Charter, Art. 4, Advisory Opinion), ICJ Reports, 1948, p.61.

^۲. فلسفی، هدایت‌الله، *حقوق بین‌الملل معاهدات*، ویراست سوم، تهران: فرهنگ نشر نو، آسیم، ۱۳۹۱، ص ۵۵۲.

ماده ۲ کنوانسیون نسل‌زدایی به رأی پیش‌گفته دیوان بین‌المللی دادگستری ارجاع داده است.^۱ در خصوص منشور ملل متحد، گذشته از آنچه در بالا گفته شد، دیوان بین‌المللی دادگستری در نظر مشورتی خود پیرامون شرایط عضویت یک دولت در سازمان ملل به الزام‌آور بودن تفسیر خود از منشور اشاره کرده است که می‌تواند به‌طور ضمنی شامل دیوان بین‌المللی کیفری باشد. شورای امنیت سازمان ملل متحد در قطعنامه ۱۵۹۳ که در سال ۲۰۰۵ صادر کرد پرونده سودان را به دیوان بین‌المللی کیفری ارجاع داده و در این قطعنامه مقرر کرده بود که کشورها باید با دیوان بین‌المللی کیفری همکاری کامل داشته باشند.^۲ دیوان بین‌المللی کیفری به‌منظور اینکه دولت‌های عضو را متقاعد کند که از این قطعنامه شورای امنیت کنند، به‌نظر مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری در قضیه نامیبیا^۳ ارجاع داده است.^۴

۳.۱.۲. اعمال حقوق بین‌الملل عرفی

حتی اگر دیوان بین‌المللی کیفری در رسیدگی به مسئولیت کیفری اشخاص نخواهد یا نتواند عرف را اعمال کند، وقتی مسئله مصونیت مطرح شود ناچار به‌مواجهه با حقوق بین‌الملل عرفی حاکم بر مصونیت دولت و سران دولت است. دیوان بین‌المللی کیفری به استناد بند ۲ ماده ۲۷ اساسنامه رم، مانعی برای تعقیب کیفری سران دولت‌ها به دلیل ارتکاب جرائم مندرج در اساسنامه نمی‌بیند؛ از این‌رو با صدور تصمیم‌هایی از کشورهای عضو خواسته تا عمرالبشیر رئیس‌جمهور وقت سودان، را به این دیوان تسلیم کنند. در مقابل، کشورهای مخاطب تصمیم‌های دیوان برای توجیه عدم وجود تعهد به تسلیم وی به دیوان بین‌المللی کیفری، به رأی دیوان بین‌المللی دادگستری در قضیه قرار بازداشت (اختلاف میان جمهوری دموکراتیک کنگو و بلژیک)^۵ اشاره و تأکید می‌کنند از آنجایی که دیوان بین‌المللی کیفری، مطابق بند ۱ ماده ۹۸ اساسنامه‌اش، باید به تعهدات دولت‌ها [دائر بر عدم امکان تسلیم رئیس دولتی که اساسنامه دیوان بین‌المللی کیفری را پذیرفته است و در نتیجه ملزم به ماده ۲۷ آن نیست] مطابق حقوق بین‌الملل احترام بگذارد، نمی‌تواند تسلیم عمرالبشیر را از آنها بخواهد.^۶ دیوان بین‌المللی کیفری در این تصمیم‌ها هیچ تلاشی برای اثبات اینکه قاعده عرفی برای عدم مصونیت سران دولت‌ها نزد دیوان بین‌المللی کیفری وجود ندارد انجام نمی‌دهد؛ بلکه فقط با ارجاع به یکی از بندهای رأی قرار بازداشت^۷ سعی می‌کند تا دولت‌ها را متقاعد کند. دیوان بین‌المللی دادگستری در این بند از این رأی چنین اظهار می‌دارد:

¹. The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir, Decision on the Prosecution's Application for a Warrant of Arrest against Omar Hassan Ahmad Al Bashir, ICC-02/05-01/09, 2009, p.48, Footnote 159

². United Nations Security Council, "Resolution 1593", S/RES/1593, 2005, Para 2.

³. See: Legal Consequences for States of the Continued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970), Advisory Opinion, ICJ Report 1971, 1971, Para 116.

⁴. The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir, Decision on the Cooperation of the Democratic Republic of the Congo Regarding Omar Al Bashir's Arrest and Surrender to the Court, ICC-02/05-01/09, 2014, Para 30.

⁵. Case Concerning Arrest Warrant of 11 April 2000 (Democratic Republic of the Congo v. Belgium), Judgment, ICJ Report 2002 (Arrest Warrant Case).

⁶. The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir, Decision Pursuant to Article 87(7) of the Rome Statute on the Failure by the Republic of Malawi to Comply with the Cooperation Requests Issued by the Court with Respect to the Arrest and Surrender of Omar Hassan Ahmad Al Bashir, ICC-02/05-01/09, 2011, Para 27.

⁷. Ibid, Para 25.

مصونیتی که وزیر امور خارجه سابق یا فعلی مطابق حقوق بین‌الملل از آن برخوردار است، مانعی برای تعقیب کیفری در برخی شرایط نیست...

... چهارم، وزیر امور خارجه پیشین یا فعلی می‌تواند مشمول صلاحیت دادگاه‌های کیفری بین‌المللی باشد. برای مثال، می‌توان به ... دیوان بین‌المللی کیفری که مطابق اساسنامه رم در سال ۱۹۹۸ تأسیس شده اشاره کرد.^۱

در این بند، دیوان بین‌المللی دادگستری در مقام شناسایی و بیان قاعده حقوق بین‌الملل عرفی درباره عدم مصونیت سران دولت‌ها نزد مراجع قضایی کیفری بین‌المللی نبوده است و صرفاً به این اشاره کرده است که مصونیت کیفری سران دولت‌ها مطلق نیست.

ممکن است گفته شود این ارجاع به رأی قرار بازداشت به‌وسیله دیوان بین‌المللی کیفری صرفاً یک پذیرش قضایی^۲ است. پذیرش قضایی به معنای تأیید رویه قضایی داخلی یا بین‌المللی از روی نزاکت است.^۳ پذیرش قضایی اغلب به‌وسیله ارجاع به رویه موردنظر انجام می‌شود، اما به معنای تأیید آن رویه مورد ارجاع نیست.^۴ از نظر قاضی دیوان ویژه سیرالتون رجوع به رویه دیگر دادگاه‌ها به معنای پیروی از آنها نیست و صرفاً احترام به آن است.^۵ این مسئله شاید درباره قاضی فوق‌الاشاره صادق باشد، ولی در مورد دیوان بین‌المللی کیفری این‌گونه نیست. همین که شعب مختلف دیوان بین‌المللی کیفری در چند تصمیم خود برای تسلیم عمرالبشیر تلاشی برای اثبات عرفی بودن ماده ۲۷ نکرده‌اند، خود نشانه این است که مرجعیت دیوان بین‌المللی دادگستری در تعیین حقوق بین‌الملل عرفی را پذیرفته‌اند. علاوه بر این، دیوان بین‌المللی کیفری در تصمیم‌های بعدی خود برای همکاری دولت‌ها برای انتقال البشیر بدون اشاره به رأی قرار بازداشت، این بار به قطعنامه ۱۵۹۳ استناد می‌کند. دیوان بین‌المللی کیفری با ارجاع به قطعنامه شورای امنیت می‌خواهد مشکل مواجهه شدن با حقوق بین‌الملل عرفی را رفع کند که این خود دلیل محکمی است بر اینکه دیوان بین‌المللی کیفری مرجعیت دیوان بین‌المللی دادگستری را پذیرفته است؛ به‌ویژه اینکه برای تأکید بر الزام‌آور بودن قطعنامه‌های شورای امنیت به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری رجوع کرده که این خود نشانه پذیرش صلاحیت انحصاری دیوان بین‌المللی دادگستری در تفسیر منشور ملل متحد نیز محسوب می‌شود. به این ترتیب، یکپارچگی حقوق بین‌الملل، با پذیرش مرجعیت دیوان بین‌المللی دادگستری در خصوص حقوق بین‌الملل عرفی حاکم بر مصونیت سران دولت‌ها حفظ می‌شود.

یکی از نمونه ارجاع به دیوان بین‌المللی دادگستری در خصوص عرفی بودن یک قاعده، چگونگی استناد به کنوانسیون ۱۹۶۹ وین درباره حقوق معاهدات است. اعمال کنوانسیون حقوق معاهدات بدون ارجاع به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری فقط منحصر به مواد ۳۱ و ۳۲ بوده است و بدیهی است با توجه به اینکه این مواد در واقع قواعد عرفی‌اند که در این کنوانسیون تدوین شده‌اند، شاید اساساً نیازی به اشاره به عرفی بودن آن نباشد و این صرفاً تأکیدی بر مستحکم

¹. Arrest Warrant Case, ICJ Report 2002, Para 61.

². Judicial Deference

³. Fahner, Johannes Hendrik. *Judicial deference in international adjudication: A comparative analysis*, Oxford: Hart Publishing, 2020, P 8.

⁴. Shirlow, Esmé. *Judging at the Interface: Deference to State Decision-Making Authority in International Adjudication*, Cambridge: Cambridge University Press, 2021, P 174.

⁵. Terris, Daniel, Cesare P. R. Romano and Leigh Swigart. *The International Judge: An Introduction to the Men and Women Who Decide the World's Cases*, Chicago: Brandeis University Press, 2007, P 78.

بودن آنها است. می‌توان گفت نوع استناد به کنوانسیون وین و قواعد عرفی مربوط به تفسیر نشانه مرجعیت دیوان بین‌المللی دادگستری است؛ زیرا دیوان بین‌المللی کیفری، هر جا که به این کنوانسیون به‌تنهایی استناد کرده به عرفی بودن آن نیز توجه کرده است و برای نشان دادن عرفی بودن آن به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری ارجاع داده است. برای مثال، وقتی می‌خواهد اصل حسن‌نیت را که مستنبط از ماده ۲۶ این کنوانسیون است اعمال کند، آن را با ارجاع به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری انجام می‌دهد.^۱

۳.۲. اعمال اصول کلی حقوقی

بین‌المللی کیفری به اصول کلی حقوقی مختلفی استناد کرده و در اکثریت قریب به‌اتفاق موارد، این کار را با ارجاع به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری انجام داده است. اصل اختیارات ضمنی از جمله اصول کلی است که دیوان بین‌المللی دادگستری اولین بار در نظر مشورتی خود پیرامون خسارات وارده به سازمان ملل متحد اشاره کرده است، شعبه پنجم بدوی دیوان بین‌المللی کیفری در تصمیم خود برای احضار شهود باید دولت کنیا را متقاعد به موافقت با احضار شهود کند و این مهم جز با استناد به اصل اختیارات ضمنی محقق نمی‌شود. دیوان بین‌المللی کیفری در سراسر تصمیمش به نظر مشورتی خسارات وارده به ملل متحد ارجاع می‌دهد و این ارجاع‌ها را ضروری می‌داند.^۲ ممکن است قابل قبول باشد که دیوان بین‌المللی کیفری وقتی می‌خواهد به اصل مسکوکات طلا استناد کند به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری ارجاع دهد، اما چرا در خصوص اصول کلی حقوقی دیگری مانند حسن‌نیت نیز این کار را باید انجام دهد؟ در پاسخ باید توجه داشت که خود دیوان بین‌المللی کیفری در تصمیم پیش‌گفته برای تصدیق وجود این اصل نیست که به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری رجوع می‌کند، بلکه برای احراز عناصر آن است. اصل حسن‌نیت اصلی است که دیوان بین‌المللی دادگستری آن را از ماده ۲۶ کنوانسیون حقوق معاهدات استنباط کرده است که دیوان بین‌المللی کیفری با توجه به اینکه صلاحیت تفسیر تمام مقررات کنوانسیون موردنظر را ندارد نمی‌تواند رأساً آن را استنباط کند. اصل مؤثر بودن^۳ از جمله اصول کلی حقوقی تفسیری است که دیوان بین‌المللی کیفری به آن رجوع می‌کند. شعبه سوم بدوی دیوان بین‌المللی کیفری در قضیه بمبا این‌گونه به اصل مؤثر بودن رجوع می‌کند: «بر اساس این اصل، شعبه ملزم است تا هر تفسیری از حقوق قابل اعمال که منجر به نادیده گرفته شدن یا بی‌اعتبار شدن دیگر قواعد تفسیری [یعنی مواد ۳۱ و ۳۲ کنوانسیون حقوق معاهدات] شود را کنار بگذارد».^۴ حتی این پایبندی دیوان بین‌المللی کیفری به ارجاع به دیوان بین‌المللی دادگستری خود را جایی نشان می‌دهد که خود دیوان بین‌المللی دادگستری به اصل کلی حقوقی مستقیم اشاره نکرده است. شعبه دوم پیش‌دادرسی در تصمیم خود برای درخواست قربانیان برای مشارکت در دادرسی در حالی برای اصل ادله غیرمستقیم به دیوان بین‌المللی دادگستری ارجاع می‌دهد^۵ که خود دیوان بین‌المللی دادگستری به اصل بودن آن اشاره

¹. The Prosecutor v. William Samoei Ruto and Loshua Arap Sang, Decision on Prosecutor's Application for Witness Summonses and resulting Request for State Party Cooperation, ICC-01/09-01/11, 2014, Para 126.

². Ibid, Para 67.

³. Principle of Effectiveness

⁴. Situation in The Central African Republic in The Case of The Prosecutor v. Jean-Pierre Bemba Gombo, Judgment Pursuant to Article 74 of The Statute, ICC-01/05-01/08, 2016, Para 77.

⁵. The Prosecutor v. Joseph Kony, Vincent Otti, Okot Odhiambo, Dominic Ongwen, Decision on victims' applications for participation, 2007, Para 15.

نکرده است^۱ و این آموزه‌های علمای حقوق است که آن را اصل می‌داند.^۲ همین که شعبه پیش‌گفته در اعمال این اصل به جای آموزه‌های علمای حقوق به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری رجوع کرده است خود نشانه مرجعیت دیوان بین‌المللی دادگستری است.

۳.۳. ارجاع دیوان بین‌المللی کیفری به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری با توجه به توسعه یا قاعده در حقوق بین‌الملل یا پابرجا ماندن آن در طول زمان

دلیل دیگری که می‌توان براساس آن گفت که دیوان بین‌المللی دادگستری برای دیوان بین‌المللی کیفری دارای مرجعیت است، توجه به تحول یا ثبات یا قاعده حقوق بین‌الملل در ارجاع دیوان بین‌المللی کیفری به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری است. دیوان بین‌المللی دادگستری همواره در ارجاعات خود به رویه قبلی خود به‌منظور تأیید نقشش در توسعه حقوق بین‌الملل دو رویکرد را مدنظر قرار می‌دهد: ۱- ارجاع مکرر به آرای قبلی تا بر نقش خود در توسعه یک قاعده تأکید کند. ۲- ارجاع به آخرین رأی قبلی به‌منظور اینکه نشان داده شود قاعده‌ای از پیش موجود همچنان پابرجاست. به این ترتیب، دیوان بین‌المللی دادگستری خواسته است تا نقش خود را در توسعه شناسایی منابع حقوق بین‌الملل تثبیت کند.^۳ نحوه ارجاعات دیوان بین‌المللی کیفری به دیوان بین‌المللی دادگستری هم مبین این است که دیوان بین‌المللی کیفری به یکپارچگی و نقش دیوان بین‌المللی دادگستری در آن توجه داشته است.

علاوه بر این، دیوان بین‌المللی کیفری، که بارها برای اعمال اصل اختیارات ضمنی به دیوان بین‌المللی دادگستری رجوع می‌کند، این کار را فقط با ارجاع به یک نظر مشورتی انجام نداده، بلکه به دیگر رویه دیوان بین‌المللی دادگستری در خصوص اصل اختیارات ضمنی نیز توجه نشان داده و به آن ارجاع داده است.^۴ همین توجه به چگونگی توسعه اصول و قواعد در رویه دیوان بین‌المللی دادگستری به‌وسیله دیوان بین‌المللی کیفری نشان می‌دهد که دیوان بین‌المللی کیفری مرجعیت دیوان بین‌المللی دادگستری را قبول دارد.

دیوان بین‌المللی دادگستری به جز رأی خود در قضیه قرار بازداشت، در رأی خود در قضیه مصونیت‌های صلاحیتی دولت (اختلاف میان آلمان و ایتالیا) قواعد حاکم بر مصونیت را قواعدی شکلی می‌نامد.^۵ شعبه دوم مقدماتی دیوان بین‌المللی کیفری در تصمیم خود در مورد لزوم همکاری برای انتقال البشیر، برای اثبات شکلی بودن حقوق حاکم بر مصونیت می‌توانست به یکی از این دو رأی ارجاع دهد؛ زیرا عبارت «حقوق حاکم بر مصونیت ماهیت شکلی دارد» در هر دو رأی وجود دارد.^۶ همین مسئله در تصمیم شعبه اول مقدماتی دیوان بین‌المللی کیفری در صلاحیت خود به رسیدگی به جرائم ارتكابی در فلسطین صادق است. آنچه مرجعیت رویه دیوان بین‌المللی دادگستری برای شعبه در این تصمیم را بیش‌ازپیش نشان می‌دهد، این است که این شعبه بارها به نظر مشورتی دیوان بین‌المللی دادگستری در قضیه دیوار حائل رجوع

1. Corfu Channel Case, Judgement of 4th April 1949, ICJ Reports, 1949, P 18.

2. Yotova, Rumiana. "Challenges in the Identification of the General Principles of Law Recognized by Civilized Nations: The Approach of the International Court", *Canadian Journal of Comparative and Contemporary Law*, Volume 3, 2017, P 271; Raimondo, Fabian. *General Principles of Law in the Decisions of International Criminal Courts and Tribunals*, Leiden: Brill, 2008, P 28.

3. Alshner and Charlotin, Op. Cit., P 82.

4. Ibid, Paras 78 and 132.

5. *Decision of ICC about Cooperation of Congo*, ICC-02/05-01/09, Para 28.

6. See: Arrest Warrant Case, ICJ Report 2002, Para 60; Case Concerning Jurisdictional Immunities of the State (Germany v. Italy : Greece intervening), Judgment, ICJ Reports, 2012, Para 61.

می‌کند^۱ و وقتی درباره حق تعیین سرنوشت سخن به میان می‌آورد، به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری در خصوص حق تعیین سرنوشت ارجاع داده و به آخرین نظر مشورتی این دیوان درباره مجمع‌الجزایر چاگوس رجوع می‌کند^۲ تا بتواند استدلال خود را به کرسی بنشاند.

باتوجه به آنچه در بالا گفته شد، دیوان بین‌المللی کیفری صرفاً به این دلیل که خواسته باشد تا تصمیم‌های خود را تقویت کند به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری ارجاع نمی‌دهد؛ زیرا رویه دیوان بین‌المللی دادگستری بخشی از استدلال‌های شعب است. علاوه بر این، شعب دیوان بین‌المللی کیفری وقتی در موضوعی خاص به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری رجوع و به‌ویژه بر آخرین رویه آن تأکید می‌کنند، این نشانه پذیرش مرجعیت دیوان بین‌المللی دادگستری است.

۳.۴. ارجاع دیوان بین‌المللی کیفری به حقایق ذکر شده و بخش اجرایی آرای دیوان بین‌المللی دادگستری

دیوان بین‌المللی کیفری باتوجه به ماده ۵۹ اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری که در آن آمده است حکم فقط برای طرفین و درباره آن موضوع خاص الزام‌آور است، الزامی به این ندارد تا یافته دیوان بین‌المللی دادگستری یا یافته هیچ نهاد دیگری را درباره وضعیتی که به آن رسیدگی می‌کند قبول کند و می‌تواند براساس یافته‌های خود عمل کند و اساسنامه رم هم بر این مسئله صحنه گذاشته است.^۳

دیوان بین‌المللی دادگستری در قضیه فعالیت‌های نظامی اوگاندا در جمهوری دموکراتیک کنگو به اتفاق‌های رخ داده در کنگو رسیدگی و رأی صادر کرده است.^۴ دیوان بین‌المللی دادگستری درباره چگونگی تصمیم‌گیری خود در این رأی چنین اظهار می‌دارد: «دیوان نخست در مورد وقایع تصمیم‌گیری می‌کند و سپس قواعد مربوط حقوق بین‌الملل را بر وقایعی اعمال می‌نماید که پیشاپیش حکم به وجودشان کرده است».^۵

به نظر می‌رسد باتوجه به آنچه در بالا گفته شد، دیوان بین‌المللی کیفری الزامی به توجه به بخش اجرایی رأی و حقایق موجود در دیوان بین‌المللی دادگستری درباره کنگو ندارد. اما شعبه اول مقدماتی درباره اینکه در سرزمین جمهوری دموکراتیک کنگو، مخاصمات مسلحانه بین‌المللی در جریان بوده است اظهار می‌دارد:

دیوان بین‌المللی دادگستری در بخش اجرایی رأیش اظهار می‌دارد: «جمهوری اوگاندا با انجام فعالیت‌های نظامی علیه جمهوری دموکراتیک کنگو به‌وسیله اشغال آیتوری و با گسترش فعالانه حمایت نظامی، اقتصادی، لجستیکی و مالی به نیروهای چریکی که در سرزمین کنگو فعالیت می‌کردند، اصل عدم استفاده از زور در روابط بین‌الملل و اصل عدم مداخله را نقض کرده است».^۶

¹. Situation in The State of Palestine, Decision on the “Prosecution request pursuant to article 19(3) for a ruling on the Court’s territorial jurisdiction in Palestine”, ICC-01/18 (February 05, 2021), Para 57, 93, 120.

². Ibid, Para 120.

³. See: Rome Statute of the International Criminal Court, 2187 UNTS 3, 1998, Article 15bis (9).

⁴. Armed Activities on the Territory of the Congo (Democratic Republic of the Congo v. Uganda), Judgment, ICJ Reports 2005.

⁵. Ibid, Para 57.

⁶. The Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo, Decision on the confirmation of charges, ICC-01/04-01/06, 2007, Para 217.

این نشان می‌دهد که دیوان بین‌المللی کیفری، علی‌رغم عدم الزام به پیروی از رأی پیش‌گفته دیوان بین‌المللی دادگستری، آن را آن قدر متقاعدکننده می‌داند که نه فقط درباره شناسایی و اعمال قواعد حقوق بین‌الملل عرفی و اصول کلی حقوقی، بلکه به بخش اجرایی آن هم ارجاع دهد.

شعب دیوان بین‌المللی کیفری در حقایقی که در تصمیم‌های خود اشاره می‌کنند هم به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری رجوع می‌کنند، ولو آن دسته حقایقی که به وسیله مرجع دیگری گفته شده و دیوان بین‌المللی دادگستری آنها را از آن مرجع (مانند گزارشگر حقوق بشر) نقل قول کرده باشد. شعبه اول مقدماتی در رأی خود درباره تأیید اتهامات در قضیه لوبانگا به حقایق اشاره شده به وسیله دیوان بین‌المللی دادگستری در این باره که نیروهای نظامی اوگاندا به تعارض‌های نژادی در آیتوری دامن می‌زدند ارجاع می‌دهد^۱ و شعبه اول مقدماتی در تصمیم خود در مورد قرار بازداشت عمرالبشیر در حالی که می‌توانست به اظهارات گزارشگر ویژه حقوق بشر ارجاع مستقیم دهد، به آن قسمت از رأی دیوان بین‌المللی دادگستری که در آن به اظهارات گزارشگر مذکور اشاره شده، ارجاع داده است.^۲

آنچه در بالا گفته شد، به خوبی اثبات‌کننده این است که دیوان بین‌المللی دادگستری مرجعیت متقاعدکننده برای دیوان بین‌المللی کیفری دارد؛ زیرا دیوان بین‌المللی کیفری بدون وجود هیچ الزامی در اساسنامه خود و حتی بدون توجه به ماده ۵۹ اساسنامه دیوان بین‌المللی دادگستری و فقط به دلیل جایگاه برتر دیوان بین‌المللی دادگستری است که به بخش اجرایی آن ارجاع می‌دهد و همین جایگاه برتر دیوان بین‌المللی دادگستری است که باعث می‌شود نه فقط به حقایقی که دیوان بین‌المللی دادگستری درباره آن تصمیم‌گیری کرده ارجاع شود، بلکه به آن دسته از حقایقی که دیوان بین‌المللی دادگستری به نقل از دیگران اشاره کرده هم ارجاع گردد.

نتیجه‌گیری

این مقاله نشان داد رویه دیوان بین‌المللی دادگستری برخلاف این عقیده که «استناد به مرجعیت نظری دیوان به تنهایی به کار نمی‌آید، بلکه از آن به عنوان ابزار مکمل استفاده می‌شود»^۳، برای دیوان بین‌المللی کیفری مرجعیت متقاعدکننده برتر در شناسایی و اعمال حقوق بین‌الملل است؛ زیرا اولاً، دیوان بین‌المللی کیفری بر اساس بند ۲ ماده ۲۱ اساسنامه‌اش، این اجازه را به آن می‌دهد تا به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری رجوع کند؛ ثانیاً، دیوان بین‌المللی کیفری هر جا که خواسته حقوق بین‌الملل را اعمال کند این کار را با ارجاع به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری انجام داده است. علاوه بر این، ارجاع دیوان بین‌المللی کیفری به بخش اجرایی و حقایق عنوان شده در آرای دیوان بین‌المللی دادگستری نیز دلیل مهمی بر این مدعاست. در حقیقت، عقلانی نیست که فکر کنیم دیوان بین‌المللی کیفری بتواند این مرجعیت را داشته باشد تا حقوق بین‌الملل را بدون توجه به رویه دیوان بین‌المللی دادگستری اعمال کند؛ زیرا اگر قرار باشد دو مرجع قضایی بین‌المللی برای اعمال حقوق بین‌الملل با وزن و قدرت یکسان باشد، یا باید میان این دو سلسله‌مراتبی برقرار باشد؛ به این صورت که دیوان بین‌المللی دادگستری این اختیار را داشته باشد تا اعمال حقوق بین‌الملل به وسیله دیوان بین‌المللی کیفری را به صورت یک مرجع تجدیدنظر تأیید یا رد کند.

^۱ Ibid, Para 215.

^۲ The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir, Decision on the Prosecution's Application for a Warrant of Arrest against Omar Hassan Ahmad Al Bashir, ICC-02/05-01/09, 2009, Para 183.

^۳ ضیایی بیگدلی، محمدرضا و حسن باقرزاده، «مرجعیت نظری دیوان بین‌المللی دادگستری»، فصلنامه مطالعات حقوق عمومی، دوره ۵۰، شماره ۱، ۱۳۹۹، ص ۷۵.

منابع

کتاب

۱. فلسفی، هدایت‌الله، *حقوق بین‌الملل معاهدات*، ویراست سوم، تهران: فرهنگ نشر نو؛ آسیم، ۱۳۹۱.
۲. میرعباسی، سید باقر، «تنوع و فراوانی محاکم بین‌المللی و تأثیر آن بر حقوق بین‌الملل عمومی؛ تهدید یا فرصت؟»، در: *مجموعه مقالات همایش نقش دیوان بین‌المللی دادگستری در تداوم و توسعه حقوق بین‌الملل*، ویراسته سید قاسم زمانی، تهران: انجمن ایرانی مطالعات سازمان ملل متحد، ۱۳۸۶، صص ۲۲۰-۱۹۳.

مقاله

۳. رضانی قوام‌آبادی، محمدحسین، «اعتبار "قاعده سابقه" در دیوان بین‌المللی دادگستری»، *فصلنامه مطالعات حقوقی*، دوره ۳، شماره ۲، ۱۳۹۰، صص ۱۰۴-۶۹.
۴. ضیایی بیگدلی، محمدرضا و حسن باقرزاده، «مرجعیت نظری دیوان بین‌المللی دادگستری»، *فصلنامه مطالعات حقوق عمومی*، دوره ۵۰، شماره ۱، ۱۳۹۹، صص ۷۸-۵۷. <https://doi.org/10.22059/jplsqs.2018.245991.1723>

References

Books

1. Fahner, Johannes Hendrik. *Judicial Deference in International Adjudication: A Comparative Analysis*, Oxford: Hart Publishing, 2020.
2. Falsafi, Hedayatollah, *International Law of Treaties*, Third Edition. Tehran: New Farhan Publishing; Asim, 2012. (In Persian)
3. Hambro, Edward. *International Court Jurisprudence*, Leiden: A. W. Sijthoff, 1952. (In French)
4. Mir Abbasi, Sayyed Bagher, "The Diversity and Abundance of International Courts and Its Impact on General International Law; Threat or Opportunity?", In: *the Proceedings of the Conference on the Role of the International Court of Justice in the Continuity and Development of International Law*, Edited By: Sayyed Ghasem Zamani, Tehran: Iranian Association of United Nations Studies, 2006, PP 193-220. (In Persian)
5. Raimondo, Fabian. *General Principles of Law in the Decisions of International Criminal Courts and Tribunals*, Leiden: Brill, 2008.
6. Rossene, Shabtai. *Essays on International Law and Practice*, Leiden; Boston: Marinus Nijhoff Publishers, 2007.
7. Shirlow, Esmé. *Judging at the Interface: Deference to State Decision-Making Authority in International Adjudication*, Cambridge: Cambridge University Press, 2021.
8. Terris, Daniel, Cesare P. R. Romano and Leigh Swigart. *The International Judge: An Introduction to the Men and Women Who Decide the World's Cases*, Chicago: Brandeis University Press, 2007.
9. Webb, Philippa. *International Judicial Integration and Fragmentation*, Oxford University Press, 2013.

Articles

10. Alschner, Wolfgang and Damien Charlotin. "The Growing Complexity of the International Court of Justice's Self-Citation Network", *European Journal of International Law*, Volume 29, Issue 1, 2018, PP 83-112.
11. Flanders, Chad. "Toward a Theory of Persuasive Authority", *Oklahoma Law Review*, Volume 62, Issue 1, 2009, PP 55-88.

12. Manley, Stewart. "Referencing Patterns at the International Criminal Court", *European Journal of International Law*, Volume 27, Issue 1, 2016, PP 191-214.
13. Ramezani Qawamabadi, Mohammad Hossein, "The Validity of the "Rule of Precedent" in the International Court of Justice", *Legal Studies Quarterly*, Volume 3, Issue 5, 2011, PP 69-104. (in Persian).
14. Yotova, Rumiana. "Challenges in the Identification of the General Principles of Law Recognized by Civilized Nations: The Approach of the International Court", *Canadian Journal of Comparative and Contemporary Law*, Volume 3, 2017.
15. Ziae'i Begdeli, Mohammad Reza and Hassan Bagherzadeh, "The Theoretical Authority of the International Court of Justice", *Public Law Studies Quarterly*, Volume 50, Issue 1, 2020, PP 57-78. (in Persian). <https://doi.org/10.22059/jplsq.2018.245991.1723>

Documents

16. Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, 78 UNTS 277, 1948.
17. Rome Statute of the International Criminal Court, 2187 UNTS 3, 1998.
18. United Nations Security Council. "Resolution 1593", S/RES/1593 , 2005.
19. Vienna Convention on the Law of Treaty(VCLT), 1155 UNTS , 1969.

Website

20. What does MAXQDA do? - MAXQDA, (13/05/2023) available at: <https://www.maxqda.com/why-maxqda>

Judgments and Decisions

21. Admission of a State to the United Nations (Charter, Art. 4, Advisory Opinion), ICJ Reports, 1948.
22. Armed Activities on The Territory of The Congo (Democratic Republic of The Congo v. Uganda), Judgement, ICJ Reports, 2005.
23. Arrest Warrant of 11 April 2000 (Democrutic Republic of the Congo v. Belgium), Judgment, ICJ Report 2002, 2002.
24. Case Concerning Ahmadou Sadio Diallo (Guinea v Democratic Republic of the Congo) (Compensation phase), Declaration of Judge Greenwood, ICJ Reports, 2012.
25. Case of the Readaptation of the Mavrommatis Jerusalem Concessions (Jurisdiction), PCIJ Series A.-No. 77, 1927.
26. Corfu Channel Case, Judgement of 4th April 1949, ICJ Reports, 1949.
27. Judgment on the Prosecutor's Application for Extraordinary Review of Pre-Trial Chamber I's 31 March 2006 Decision Denying Leave to Appeal, ICC-01/04, 2006.
28. Jurisdictional Immunities of the State (Germany v. Italy: Greece intervening), Judgment, ICJ Reports, 2012.
29. Legal Consequences for States of the Contitiued Presence of South Africa in Namibia (South West Africa) notwithstanding Security Council Resolution 276 (1970), Advisory Opinion, ICJ Report 1971, 1971.
30. Situation in The State of Palestine, Decision on the "Prosecution Request Pursuant to Article 19(3) for a Ruling on the Court's Territorial Jurisdiction in Palestine", No. ICC-01/18, February 05, 2021.
31. The Prosecutor v. Jean-Pierre Bemba Gombo, Judgment Pursuant to Article 74 of The Statute, ICC-01/05-01/08, 2016.
32. The Prosecutor v. Joseph Kony, Vincent Otti, Okot Odhiambo, Dominic Ongwen, Decision on victims' applications for participation, ICC-02/04-01/05, 2007.

33. The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir, Decision on the Cooperation of the Democratic Republic of the Congo Regarding Omar Al Bashir's Arrest and Surrender to the Court, ICC-02/05-01/09, 2014.
34. The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir, Decision Pursuant to Article 87(7) of the Rome Statute on the Failure by the Republic of Malawi to Comply with the Cooperation Requests Issued by the Court with Respect to the Arrest and Surrender of Omar Hassan Ahmad Al Bashir, ICC-02/05-01/09, 2011.
35. The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir, Decision on the Prosecution's Application for a Warrant of Arrest against Omar Hassan Ahmad Al Bashir, ICC-02/05-01/09, 2009.
36. The Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo, Decision on the Confirmation of Charges, ICC-01/04-01/06, 2007.
37. The Prosecutor v. William Samoei Ruto and Loshua Arap Sang, Decision on Prosecutor's Application for Witness Summonses and Resulting Request for State Party Cooperation, ICC-01/09-01/11, 2014.